

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

14 noiembrie 2017*

„Trimitere preliminară – Cetățenia Uniunii – Articolul 21 TFUE – Directiva 2004/38/CE – Beneficiari – Dublă cetățenie – Cetățean al Uniunii care a dobândit cetățenia statului membru gazdă, păstrând totodată cetățenia sa de origine – Drept de ședere în acest stat membru al unui resortisant al unui stat terț, membru al familiei cetățeanului Uniunii”

În cauza C-165/16,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de High Court of Justice (England & Wales), Queen’s Bench Division (Administrative Court) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Secția Queen’s Bench (Camera administrativă), Regatul Unit], prin decizia din 8 martie 2016, primită de Curte la 21 martie 2016, în procedura

Toufik Lounes

împotriva

Secretary of State for the Home Department,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte, domnul A. Tizzano (raportor), vicepreședinte, doamna R. Silva de Lapuerta, domnii M. Ilešič, J. L. da Cruz Vilaça, J. Malenovský, E. Levits, C. G. Fernlund și C. Vajda, președinți de cameră, domnii J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, S. Rodin și F. Biltgen, doamna K. Jürimäe și domnul C. Lycourgos, judecători,

avocat general: domnul Y. Bot,

grefier: domnul I. Illéssy, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 15 mai 2017,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru domnul Lounes, de P. Saini, barrister, și de R. Matharu, solicitor;
- pentru guvernul Regatului Unit, de M. Holt, de C. Crane și de C. Brodie, în calitate de agenți, asistați de D. Blundell, barrister;
- pentru guvernul spaniol, de V. Ester Casas, în calitate de agent;
- pentru guvernul polonez, de B. Majczyna, în calitate de agent;

* Limba de procedură: engleza.

– pentru Comisia Europeană, de E. Montaguti și de M. Wilderspin, în calitate de agenți,
după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 30 mai 2017,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea Directivei 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE (JO 2004, L 158, p. 77, rectificări în JO 2004, L 229, p. 35, și în JO 2005, L 197, p. 34, Ediție specială, 05/vol. 7, p. 56).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul Toufik Lounes, pe de o parte, și Secretary of State for the Home Department (ministrul de interne, Regatul Unit), pe de altă parte, în legătură cu refuzul de a elibera un permis de ședere persoanei interesate.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Considerentele (5) și (18) ale Directivei 2004/38 au următorul cuprins:

„(5) Pentru a se putea exercita în condiții obiective de libertate și demnitate, dreptul tuturor cetățenilor Uniunii la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre ar trebui să fie acordat și membrilor familiilor acestora, indiferent de cetățenie. [...]

[...]

(18) Pentru a constitui un mijloc autentic de integrare în cadrul societății statului membru gazdă în care cetățeanul Uniunii își are reședința, dreptul de ședere permanentă, odată ce a fost obținut, nu ar trebui supus niciunei condiții.”

- 4 Articolul 1 din această directivă prevede:

„Prezenta directivă stabilește:

- (a) condițiile de exercitare a dreptului la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre de către cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora;
- (b) dreptul de ședere permanentă pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora;

[...]”

- 5 Potrivit articolului 2 din directiva menționată:

„În sensul prezentei directive:

1. prin «cetățean al Uniunii» se înțelege orice persoană având cetățenia unui stat membru;

2. prin «membru de familie» se înțelege:
- (a) soțul;
- [...]
3. prin «stat membru gazdă» se înțelege statul membru în care se deplasează un cetățean al Uniunii în scopul de a-și exercita dreptul la liberă circulație și ședere.”
6. Articolul 3 din Directiva 2004/38, intitulat „Destinatarii”, prevede la alineatul (1):
- „Prezenta directivă se aplică oricărui cetățean al Uniunii care se deplasează sau își are reședința într-un stat membru, altul decât cel al cărui resortisant este, precum și membrilor familiei sale, conform definiției de la articolul 2 punctul 2, care îl însoțesc sau i se alătură.”
7. Articolul 6 din această directivă, intitulat „Dreptul de ședere pentru o perioadă de cel mult trei luni”, prevede:
- „(1) Cetățenii Uniunii au dreptul de ședere pe teritoriul altui stat membru pe o perioadă de cel mult trei luni fără nicio altă condiție sau formalitate în afara cerinței de a deține o carte de identitate valabilă sau un pașaport valabil.
- (2) Dispozițiile alineatului (1) se aplică și membrilor de familie care dețin un pașaport valabil, care nu au cetățenia unui stat membru și care îl însoțesc pe cetățeanul Uniunii ori se alătură acestuia.”
8. Articolul 7 din directiva menționată, intitulat „Dreptul de ședere pentru o perioadă mai mare de trei luni”, prevede la alineatele (1) și (2):
- „(1) Toți cetățenii Uniunii au dreptul de ședere pe teritoriul altui stat membru pentru o perioadă mai mare de trei luni în cazurile în care:
- (a) sunt lucrători care desfășoară activități salariate sau activități independente în statul membru gazdă sau
- (b) dispun de suficiente resurse pentru ei și pentru membrii familiilor lor, astfel încât să nu devină o sarcină pentru sistemul de asistență socială al statului membru gazdă în cursul șederii și dețin asigurări medicale complete în statul membru gazdă sau
- (c)
- sunt înscrși într-o instituție privată sau publică, acreditată sau finanțată de către statul membru gazdă pe baza legislației sau practicilor sale administrative, cu scopul principal de a urma studii, inclusiv de formare profesională, și
- dețin asigurări medicale complete în statul membru gazdă și asigură autoritatea națională competentă, printr-o declarație sau o altă procedură echivalentă la propria alegere, că posedă suficiente resurse pentru ei înșiși și pentru membrii de familie, astfel încât să nu devină o povară pentru sistemul de asistență socială al statului membru gazdă în timpul perioadei de ședere, sau
- [...]

(2) Dreptul de ședere prevăzut la alineatul (1) se extinde asupra membrilor de familie care nu au cetățenia unui stat membru, în cazul în care însoțesc ori se alătură cetățeanului Uniunii în statul membru gazdă, cu condiția ca cetățeanul Uniunii să îndeplinească condițiile menționate la alineatul (1) literele (a), (b) sau (c).”

- 9 Articolul 16 din aceeași directivă, care figurează în capitolul IV din aceasta, intitulat „Dreptul de ședere permanentă”, are următorul cuprins:

„(1) Cetățenii Uniunii care și-au avut reședința legală pe teritoriul statului membru gazdă în cursul unei perioade neîntrerupte de cinci ani dobândesc dreptul de ședere permanentă pe teritoriul acestuia. Acest drept nu face obiectul condițiilor prevăzute la capitolul III.

(2) Alineatul (1) se aplică și în cazul membrilor de familie care nu au cetățenia unui stat membru și care și-au avut reședința legală împreună cu cetățeanul Uniunii în statul membru gazdă în cursul unei perioade neîntrerupte de cinci ani.

[...]

(4) Odată dobândit, dreptul de ședere permanentă se pierde numai în cazul unei absențe din statul membru gazdă pe o perioadă care depășește doi ani consecutivi.”

Dreptul Regatului Unit

- 10 Directiva 2004/38 a fost transpusă în dreptul Regatului Unit prin Immigration (European Economic Area) Regulations 2006 [Regulamentul din 2006 privind imigrarea (Spațiul Economic European), denumit în continuare „Regulamentul din 2006”]. Acest regulament utilizează termenii „resortisant al [Spațiului Economic European (SEE)]” în locul termenilor „cetățean al Uniunii”.

- 11 În versiunea sa inițială, articolul 2 din regulamentul menționat definea noțiunea „resortisant al SEE” ca vizând „orice resortisant al unui stat din SEE”, cu precizarea că Regatul Unit era exclus din domeniul de aplicare al noțiunii „stat din SEE”.

- 12 În urma a două modificări succesive ale acestui regulament prin Immigration (European Economic Area) (Amendment) Regulations 2012 (2012/1547) [Regulamentul de modificare din 2012 privind imigrarea (Spațiul Economic European) (2012/1547), denumit în continuare „Regulamentul 2012/1547”] și ulterior prin Immigration (European Economic Area) (Amendment) (no. 2) Regulations 2012 (2012/2560) [Al doilea regulament de modificare din 2012 privind imigrarea (Spațiul Economic European) (2012/2560), denumit în continuare „Regulamentul 2012/2560”], acest articol prevede:

„«[R]esortisant al SEE» înseamnă resortisant al unui stat membru al SEE care nu este și cetățean britanic.”

- 13 Articolele 6, 7, 14 și 15 din Regulamentul din 2006 transpun în dreptul Regatului Unit articolele 2, 7 și 16 din Directiva 2004/38.

Litigiul principal și întrebarea preliminară

- 14 În cursul lunii septembrie 1996, doamna Ormazabal, resortisant spaniol, s-a deplasat în Regatul Unit pentru a-și continua studiile în acest stat. De la data menționată, ea are reședința pe teritoriul statului respectiv, unde lucrează cu normă întreagă începând din luna septembrie 2004.

- 15 La 12 august 2009, doamna Ormazabal a dobândit cetățenia britanică prin naturalizare și i s-a eliberat un pașaport britanic, păstrându-și totodată și cetățenia spaniolă.
- 16 În cursul anului 2013, ea a început o relație cu domnul Lounes, resortisant algerian, care a intrat în Regatul Unit la 20 ianuarie 2010 cu o viză turistică de 6 luni și care a rămas pe teritoriul statului respectiv în mod ilegal după această perioadă. Doamna Ormazabal și domnul Lounes s-au căsătorit religios la 1 ianuarie 2014, iar ulterior s-au căsătorit civil la Londra (Regatul Unit) la 16 mai 2014. Ei locuiesc de atunci în Regatul Unit.
- 17 La 15 aprilie 2014, domnul Lounes a solicitat ministrului de interne emiterea unui permis de ședere în calitate de membru al familiei unui resortisant al SEE în temeiul Regulamentului din 2006.
- 18 La 14 mai 2014, acestuia i s-a comunicat o notificare adresată persoanelor susceptibile de a fi îndepărtate, însoțită de o decizie de îndepărtare de pe teritoriul Regatului Unit, pentru motivul că depășise perioada de ședere autorizată în acest stat membru, cu încălcarea controalelor în materie de imigrație.
- 19 Prin scrisoarea din 22 mai 2014, ministrul de interne l-a informat pe domnul Lounes cu privire la decizia sa de respingere a cererii de acordare a permisului de ședere, precum și cu privire la motivele acestei respingeri. În această scrisoare se preciza în esență că, în urma modificării articolului 2 din Regulamentul din 2006 prin Regulamentele 2012/1547 și 2012/2560, doamna Ormazabal nu mai era considerată „resortisant al SEE” în sensul acestui prim regulament întrucât dobândise cetățenia britanică la 12 august 2009, chiar dacă își păstrase și cetățenia spaniolă. Prin urmare, ea nu mai beneficia în Regatul Unit de drepturile conferite de regulamentul menționat și de Directiva 2004/38. În consecință, domnul Lounes nu putea să solicite un permis de ședere în calitate de membru al familiei unui resortisant al SEE în temeiul regulamentului respectiv.
- 20 Astfel, reiese din decizia de trimitere că, anterior acestei modificări, cetățenii britanici care aveau și cetățenia unui alt stat membru al SEE, precum doamna Ormazabal, erau considerați, spre deosebire de cei care nu dețineau o asemenea dublă cetățenie, resortisanți ai SEE în sensul articolului 2 din Regulamentul din 2006 și, prin urmare, se puteau prevala de drepturile conferite de acest regulament. De la modificarea menționată însă, acești cetățeni nu ar mai fi considerați ca atare și nu ar mai beneficia deci de aceste drepturi, astfel încât membrii familiilor acestora resortisanți ai unor state terțe nu ar mai putea să se prevaleze de un drept de ședere în Regatul Unit în această calitate.
- 21 Domnul Lounes a introdus o acțiune la instanța de trimitere împotriva deciziei din 22 mai 2014 menționată la punctul 19 din prezenta hotărâre.
- 22 Această instanță exprimă îndoieli cu privire la compatibilitatea deciziei respective și a articolului 2 din Regulamentul din 2006, astfel cum a fost modificat prin Regulamentele 2012/1547 și 2012/2560, cu articolul 21 TFUE și cu Directiva 2004/38.
- 23 În această privință, instanța de trimitere arată că, potrivit notei explicative referitoare la Regulamentul 2012/1547, precum și expunerii de motive a acestui regulament și a celei a Regulamentului 2012/2560, modificarea articolului 2 menționat este urmarea Hotărârii din 5 mai 2011, McCarthy (C-434/09, EU:C:2011:277), în care Curtea a decis că această directivă nu este aplicabilă unui cetățean al Uniunii care nu și-a exercitat niciodată dreptul de liberă circulație, care a avut întotdeauna reședința într-un stat membru a cărui cetățenie o are și care, pe de altă parte, beneficiază și de cetățenia unui alt stat membru.
- 24 Totuși, în speță nu s-ar contesta că, înainte de a obține cetățenia britanică, doamna Ormazabal a făcut uz de libertatea sa de circulație și a dobândit un drept de ședere în Regatul Unit în calitate de resortisant spaniol, în temeiul directivei menționate.

- 25 În acest context, instanța de trimitere ridică în esență problema dacă, după cum susține ministrul de interne, doamna Ormazabal a pierdut beneficiul drepturilor conferite de Directiva 2004/38 în Regatul Unit de la data la care a fost naturalizată în statul membru respectiv sau dacă, după cum arată domnul Lounes, deși a obținut cetățenia britanică, doamna Ormazabal trebuie considerată încă „destinatar” în sensul articolului 3 alineatul (1) din aceasta și se poate prevala încă, în același stat membru, de drepturile garantate de directiva menționată, dat fiind că și-a păstrat cetățenia spaniolă. Astfel, în primul caz, domnul Lounes nu ar putea să beneficieze de un drept de ședere derivat în Regatul Unit în calitate de membru al familiei unui cetățean al Uniunii în temeiul acestei directive, în timp ce, în cel de al doilea caz, i s-ar putea recunoaște un asemenea drept.
- 26 În acest cadru, instanța de trimitere ridică totodată problema dacă răspunsul la această întrebare ar fi diferit după cum doamna Ormazabal ar fi dobândit un drept de ședere permanentă în Regatul Unit, în temeiul articolului 16 din Directiva 2004/38, înainte de a obține cetățenia britanică sau ar fi dispus la momentul respectiv numai de un drept de ședere pentru o perioadă mai mare de trei luni, în temeiul articolului 7 din această directivă. Astfel, tipul de drept de ședere de care beneficia doamna Ormazabal anterior naturalizării sale ar face obiectul unei discuții între părțile din litigiul principal și ar rămâne încă de stabilit.
- 27 În aceste condiții, High Court of Justice (England & Wales), Queen’s Bench Division (Administrative Court) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Divizia Queen’s Bench (Secția administrativă), Regatul Unit], a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„În cazul în care o resortisantă spaniolă, cetățean al Uniunii:

- se deplasează în Regatul Unit, exercitându-și dreptul la liberă circulație în temeiul Directivei [2004/38], și
- locuiește în Regatul Unit, exercitându-și dreptul prevăzut la articolul 7 sau la articolul 16 din Directiva [2004/38], și
- dobândește ulterior cetățenia britanică, în plus față de cetățenia spaniolă, având dublă cetățenie, și
- după mai mulți ani de la dobândirea cetățeniei britanice, se căsătorește cu un resortisant al unei țări terțe cu care locuiește în Regatul Unit,

beneficiază aceasta, împreună cu soțul său, de dispozițiile Directivei [2004/38], în sensul articolului 3 alineatul (1), în condițiile în care are reședința în Regatul Unit și are dublă cetățenie, atât spaniolă, cât și britanică?”

Cu privire la întrebarea preliminară

- 28 Cu titlu introductiv, trebuie să se arate că, în conformitate cu o jurisprudență constantă a Curții, chiar dacă, pe plan formal, instanța de trimitere și-a limitat întrebarea la interpretarea articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2004/38, această împrejurare nu împiedică Curtea să îi furnizeze toate elementele de interpretare a dreptului Uniunii care pot fi utile pentru soluționarea cauzei cu care este sesizată, indiferent dacă această instanță s-a referit sau nu s-a referit la acestea în enunțul întrebării sale (a se vedea prin analogie Hotărârea din 5 mai 2011, McCarthy, C-434/09, EU:C:2011:277, punctul 24 și jurisprudența citată).
- 29 În speță, din indicațiile cuprinse în cererea de decizie preliminară rezultă că îndoielile nutrite de instanța de trimitere în cauza principală privesc nu numai Directiva 2004/38, ci și articolul 21 alineatul (1) TFUE.

30 Prin urmare, trebuie să se înțeleagă că, prin întrebarea sa, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă Directiva 2004/38 și articolul 21 alineatul (1) TFUE trebuie interpretate în sensul că, într-o situație în care un cetățean al Uniunii a făcut uz de libertatea sa de circulație deplasându-se și locuind într-un stat membru, altul decât cel al cărui resortisant este, în temeiul articolului 7 alineatul (1) sau al articolului 16 alineatul (1) din această directivă, iar ulterior a dobândit cetățenia acestui stat membru, păstrând totodată și cetățenia sa de origine, și, după mai mulți ani, s-a căsătorit cu un resortisant al unui stat terț, cu care continuă să locuiască pe teritoriul statului membru respectiv, resortisantul menționat beneficiază de un drept de ședere în acest stat membru în temeiul dispozițiilor Directivei 2004/38 sau ale articolului 21 alineatul (1) TFUE.

Cu privire la interpretarea Directivei 2004/38

31 În conformitate cu o jurisprudență constantă a Curții, Directiva 2004/38 urmărește să faciliteze exercitarea dreptului fundamental și individual la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre, conferit în mod direct cetățenilor Uniunii prin articolul 21 alineatul (1) TFUE, și să consolideze acest drept. Considerentul (5) al acestei directive subliniază că, pentru a se putea exercita în condiții obiective de demnitate, dreptul menționat ar trebui să fie acordat și membrilor familiilor acestor cetățeni, indiferent de cetățenie (Hotărârea din 18 decembrie 2014, McCarthy și alții, C-202/13, EU:C:2014:2450, punctele 31 și 33, precum și jurisprudența citată).

32 Directiva menționată nu acordă însă niciun drept autonom membrilor familiei unui cetățean al Uniunii care sunt resortisanți ai unui stat terț. Astfel, eventualele drepturi conferite acestor resortisanți prin aceeași directivă sunt derivate din cele de care beneficiază cetățeanul Uniunii interesat ca urmare a exercitării libertății sale de circulație (a se vede în acest sens Hotărârea din 18 decembrie 2014, McCarthy și alții, C-202/13, EU:C:2014:2450, punctul 34, precum și jurisprudența citată).

33 Or, după cum Curtea a statuat în mai multe rânduri, rezultă dintr-o interpretare literală, sistematică și teleologică a dispozițiilor Directivei 2004/38 că aceasta reglementează doar condițiile de intrare și de ședere ale unui cetățean al Uniunii în alte state membre decât cel al cărui resortisant este și că nu poate constitui temeiul unui drept de ședere derivat în favoarea resortisanților unui stat terț, membri ai familiei unui cetățean al Uniunii, în statul membru al cărui resortisant este acest cetățean (a se vedea în acest sens Hotărârea din 12 martie 2014, O. și B., C-456/12, EU:C:2014:135, punctul 37, precum și Hotărârea din 10 mai 2017, Chavez-Vilchez și alții, C-133/15, EU:C:2017:354, punctul 53).

34 Astfel, în primul rând, reiese din modul de redactare a articolului 3 alineatul (1) din această directivă că intră în domeniul său de aplicare și sunt destinatari ai drepturilor conferite de ea cetățenii Uniunii care se deplasează sau au reședința într-un „stat membru, altul decât cel [ai cărui resortisanți sunt]”, precum și membrii familiei lor, conform definiției de la articolul 2 punctul 2 din directiva menționată, care îi însoțesc sau li se alătură (Hotărârea din 12 martie 2014, O. și B., C-456/12, EU:C:2014:135, punctul 38).

35 În al doilea rând, celelalte dispoziții ale Directivei 2004/38, în special articolul 6, articolul 7 alineatele (1) și (2) și articolul 16 alineatele (1) și (2) din aceasta, se referă la dreptul de ședere al unui cetățean al Uniunii și la dreptul de ședere derivat al membrilor familiei sale fie în „alt stat membru”, fie în „statul membru gazdă” (Hotărârea din 12 martie 2014, O. și B., C-456/12, EU:C:2014:135, punctul 40, precum și jurisprudența citată).

36 În al treilea rând, deși, astfel cum s-a arătat la punctul 31 din prezenta hotărâre, scopul acestei directive este să faciliteze și să consolideze exercitarea dreptului cetățenilor Uniunii la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre, nu este mai puțin adevărat că obiectul ei privește, după cum reiese din articolul 1 litera (a), condițiile de exercitare a acestui drept (Hotărârea din 5 mai 2011, McCarthy, C-434/09, EU:C:2011:277, punctul 33, precum și Hotărârea din 12 martie 2014, O. și B., C-456/12, EU:C:2014:135, punctul 41).

- 37 În aceste condiții, Curtea a statuat că, din moment ce, în temeiul unui principiu de drept internațional, un stat membru nu poate să refuze propriilor resortisanți dreptul de a intra pe teritoriul său și de a locui pe teritoriul respectiv și din moment ce aceștia beneficiază, prin urmare, de un drept de ședere necondiționat pe acel teritoriu, directiva menționată nu are vocația de a reglementa șederea unui cetățean al Uniunii în statul membru al cărui resortisant este. În consecință, și în lumina jurisprudenței amintite la punctul 32 din prezenta hotărâre, ea nu are nici vocația de a conferi pe teritoriul aceluiași stat membru un drept de ședere derivat membrilor familiei acestui cetățean resortisant ai unui stat terț (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 mai 2011, McCarthy, C-434/09, EU:C:2011:277, punctele 29, 34 și 42, precum și Hotărârea din 12 martie 2014, O. și B., C-456/12, EU:C:2014:135, punctele 42 și 43).
- 38 În speță este cert că doamna Ormazabal, care este resortisant spaniol, și-a exercitat libertatea de circulație prin deplasarea și șederea într-un alt stat membru decât cel a cărui cetățenie o deținea atunci când a părăsit Spania pentru a se muta în Regatul Unit, în cursul anului 1996. Nu se contestă nici că ea avea calitatea de „destinatar” al Directivei 2004/38, în sensul articolului 3 alineatul (1) din aceasta, și că locuia în Regatul Unit în temeiul articolului 7 alineatul (1) sau – după cum pare de altfel să recunoască guvernul Regatului Unit – al articolului 16 alineatul (1) din această directivă, cel puțin până la data la care a dobândit cetățenia britanică prin naturalizare.
- 39 Însă, așa cum a arătat avocatul general la punctele 48 și 63 din concluzii, dobândirea acestei cetățenii a determinat în privința doamnei Ormazabal o schimbare a regimului juridic atât sub aspectul dreptului național, cât și al directivei menționate.
- 40 Astfel, doamna Ormazabal are de la data respectivă reședința în unul dintre statele membre a căror cetățenie o are și pe teritoriul căruia beneficiază, în consecință, de un drept de ședere necondiționat, în conformitate cu principiul dreptului internațional menționat la punctul 37 din prezenta hotărâre.
- 41 Rezultă de aici că, de la data la care a dobândit cetățenia britanică, pe de o parte, doamna Ormazabal nu mai intră sub incidența noțiunii „destinatar” în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva 2004/38, astfel cum a fost amintită la punctul 34 din prezenta hotărâre. Pe de altă parte, având în vedere considerațiile expuse la punctele 36 și 37 din această hotărâre, directiva menționată nu mai are vocația de a reglementa șederea sa în Regatul Unit întrucât aceasta este, prin natura sa, necondiționată.
- 42 În aceste condiții, trebuie să se considere că Directiva 2004/38 nu se mai aplică situației doamnei Ormazabal de la data la care aceasta din urmă a fost naturalizată în Regatul Unit.
- 43 Această concluzie nu poate fi repusă în discuție de împrejurarea că doamna Ormazabal a făcut uz de libertatea sa de circulație prin deplasarea și șederea în Regatul Unit și și-a păstrat cetățenia spaniolă, în plus față de cetățenia britanică. Astfel, în pofida acestei duble împrejurări, rămâne faptul că, de la dobândirea acestei cetățenii, doamna Ormazabal nu mai are reședința într-un „stat membru, altul decât cel al cărui resortisant este”, în sensul articolului 3 alineatul (1) din această directivă, și, prin urmare, nu mai intră sub incidența noțiunii „destinatar” al directivei menționate în sensul acestei dispoziții.
- 44 Ținând seama de jurisprudența amintită la punctele 32 și 37 din prezenta hotărâre, soțul său resortisant al unui stat terț, domnul Lounes, nu intră, nici el, sub incidența acestei noțiuni și, prin urmare, nu poate beneficia de un drept de ședere derivat în Regatul Unit în temeiul aceleiași directive.

Cu privire la interpretarea articolului 21 alineatul (1) TFUE

- 45 Întrucât Directiva 2004/38 nu este de natură să constituie temeiul unui drept de ședere derivat în favoarea unui resortisant al unui stat terț într-o situație precum cea a domnului Lounes, trebuie să se stabilească dacă un astfel de drept de ședere poate fi totuși dedus din dispozițiile Tratatului FUE

privind cetățenia Uniunii și în special din articolul 21 alineatul (1) TFUE, care conferă oricărui cetățean al Uniunii dreptul de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre, sub rezerva, printre altele, a limitărilor și a condițiilor prevăzute de tratate.

- 46 Astfel, trebuie amintit că Curtea a recunoscut deja în anumite cazuri că unor resortisanți ai unor state terțe, membri ai familiei unui cetățean al Uniunii, care nu puteau beneficia, în temeiul dispozițiilor Directivei 2004/38, de un drept de ședere derivat în statul membru a cărui cetățenie o deține acesta li se putea totuși recunoaște un asemenea drept în temeiul articolului 21 alineatul (1) TFUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 12 martie 2014, *O. și B.*, C-456/12, EU:C:2014:135, punctele 44-50, precum și Hotărârea din 10 mai 2017, *Chavez-Vilchez și alții*, C-133/15, EU:C:2017:354, punctul 54).
- 47 Însă, la fel ca Directiva 2004/38, această dispoziție nu conferă niciun drept de ședere autonom unui asemenea resortisant, ci numai un drept derivat din cele de care beneficiază cetățeanul Uniunii interesat (Hotărârea din 8 noiembrie 2012, *Iida*, C-40/11, EU:C:2012:691, punctele 66 și 67, precum și Hotărârea din 12 martie 2014, *O. și B.*, C-456/12, EU:C:2014:135, punctul 36).
- 48 Astfel, un drept de ședere derivat în favoarea unui resortisant al unui stat terț membru al familiei unui cetățean al Uniunii există, în principiu, numai atunci când este necesar pentru a se asigura exercitarea efectivă de către acest cetățean a libertății sale de circulație. Finalitatea și justificarea unui asemenea drept derivat se întemeiază, prin urmare, pe constatarea potrivit căreia refuzul recunoașterii sale ar fi de natură să aducă atingere, printre altele, acestei libertăți, precum și exercitării și efectului util al drepturilor cetățeanului Uniunii interesat conferite prin articolul 21 alineatul (1) TFUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 noiembrie 2012, *Iida*, C-40/11, EU:C:2012:691, punctul 68, Hotărârea din 12 martie 2014, *O. și B.*, C-456/12, EU:C:2014:135, punctul 45, precum și Hotărârea din 13 septembrie 2016, *Rendón Marín*, C-165/14, EU:C:2016:675, punctele 36 și 73).
- 49 În speță trebuie să se arate că, spre deosebire de ceea ce susține în esență guvernul Regatului Unit, situația unui resortisant al unui stat membru, precum doamna Ormazabal, care și-a exercitat libertatea de circulație, deplasându-se și având reședința legală pe teritoriul unui alt stat membru, nu poate fi asimilată unei situații pur interne numai pentru faptul că acest resortisant a dobândit pe durata șederii sale cetățenia statului membru gazdă, în plus față de cetățenia sa de origine.
- 50 Astfel, Curtea a recunoscut deja că există o legătură cu dreptul Uniunii în privința persoanelor resortisante ale unui stat membru care au reședința în mod legal pe teritoriul unui alt stat membru a cărui cetățenie o dețin de asemenea (a se vedea în acest sens Hotărârea din 8 iunie 2017, *Freitag*, C-541/15, EU:C:2017:432, punctul 34).
- 51 Prin urmare, doamna Ormazabal, care este resortisant a două state membre și care, în calitatea sa de cetățean al Uniunii, și-a exercitat libertatea de circulație și de ședere într-un alt stat membru decât statul său membru de origine, se poate prevala de drepturile aferente acestei calități, în special de cele prevăzute la articolul 21 alineatul (1) TFUE, inclusiv în privința unuia dintre aceste două state membre.
- 52 Drepturile recunoscute resortisanților statelor membre prin această dispoziție îl includ pe cel de a duce o viață de familie normală în statul membru gazdă, beneficiind de prezența alături de ei, pe teritoriul statului membru respectiv, a membrilor familiei lor (a se vedea prin analogie Hotărârea din 25 iulie 2008, *Metock și alții*, C-127/08, EU:C:2008:449, punctul 62).
- 53 Împrejurarea că un resortisant al unui stat membru care s-a deplasat și are reședința într-un alt stat membru dobândește ulterior cetățenia acestui din urmă stat membru, în plus față de cetățenia sa de origine, nu poate implica privarea sa de acest drept, în caz contrar existând riscul de a nu respecta efectul util al articolului 21 alineatul (1) TFUE.

- 54 Astfel, în primul rând, aceasta ar conduce la tratarea acestui resortisant în același mod ca un cetățean al statului membru gazdă care nu a părăsit niciodată teritoriul acestuia, fără a ține seama de împrejurarea că resortisantul menționat și-a exercitat libertatea de circulație prin stabilirea pe teritoriul statului membru respectiv și că și-a păstrat cetățenia de origine.
- 55 Or, un stat membru nu poate restrânge efectele care decurg din deținerea cetățeniei unui alt stat membru, în special drepturile care sunt aferente acesteia în temeiul dreptului Uniunii și care rezultă din exercitarea de către un cetățean a libertății sale de circulație.
- 56 În al doilea rând, trebuie să se sublinieze că drepturile conferite unui cetățean al Uniunii prin articolul 21 alineatul (1) TFUE, inclusiv drepturile derivate de care beneficiază membrii familiei sale, urmăresc printre altele să favorizeze integrarea progresivă a cetățeanului Uniunii interesat în societatea statului membru gazdă.
- 57 Or, un cetățean al Uniunii, precum doamna Ormazabal, care, după ce s-a deplasat, exercitându-și libertatea de circulație, și a locuit mai mulți ani pe teritoriul statului membru gazdă, în temeiul și cu respectarea articolului 7 alineatul (1) sau al articolului 16 alineatul (1) din Directiva 2004/38, dobândește cetățenia acestui stat membru tinde să se integreze durabil în societatea statului menționat.
- 58 Așa cum a arătat în esență avocatul general la punctul 86 din concluziile sale, a considera că un asemenea cetățean, căruia i s-au conferit drepturi în temeiul articolului 21 alineatul (1) TFUE ca urmare a exercitării libertății sale de circulație, trebuie să renunțe la beneficiul acestor drepturi, în special la cel de a avea o viață de familie în statul membru gazdă, pentru motivul că a urmărit prin naturalizarea în acest stat membru o integrare mai completă în societatea acestuia ar contraveni logicii de integrare progresivă favorizată prin această dispoziție.
- 59 Ar rezulta, în plus, că un cetățean al Uniunii care și-a exercitat libertatea de circulație și care a dobândit cetățenia statului membru gazdă, pe lângă cetățenia sa de origine, ar fi tratat, în ceea ce privește viața sa de familie, mai puțin favorabil decât un cetățean al Uniunii care și-a exercitat de asemenea această libertate, dar care deține numai cetățenia sa de origine. Astfel, drepturile conferite unui cetățean al Uniunii în statul membru gazdă, inclusiv dreptul de a avea o viață de familie cu un resortisant al unui stat terț, s-ar reduce pe măsura integrării sale în societatea acestui stat membru și în funcție de numărul de cetățenii pe care le deține.
- 60 Rezultă din cele ce precedă că efectul util al drepturilor conferite cetățenilor Uniunii prin articolul 21 alineatul (1) TFUE impune ca un cetățean aflat într-o situație precum cea a doamnei Ormazabal să poată beneficia în continuare în statul membru gazdă de drepturile întemeiate pe dispoziția menționată după ce a dobândit cetățenia acestui stat membru pe lângă cetățenia sa de origine și în special să își poată dezvolta o viață de familie împreună cu soțul resortisant al unui stat terț, prin acordarea unui drept de ședere derivat acestuia din urmă.
- 61 În ceea ce privește condițiile de acordare a acestui drept de ședere derivat, acestea nu trebuie să fie mai stricte decât cele prevăzute de Directiva 2004/38 pentru acordarea unui asemenea drept de ședere unui resortisant al unui stat terț membru al familiei unui cetățean al Uniunii care și-a exercitat dreptul de liberă circulație stabilindu-se într-un stat membru, altul decât cel al cărui resortisant este. Astfel, chiar dacă această directivă nu acoperă o situație precum cea vizată la punctul precedent din prezenta hotărâre, ea trebuie să fie aplicată prin analogie la această situație (a se vedea prin analogie Hotărârea din 12 martie 2014, O. și B., C-456/12, EU:C:2014:135, punctele 50 și 61, precum și Hotărârea din 10 mai 2017, Chavez-Vilchez și alții, C-133/15, EU:C:2017:354, punctele 54 și 55).
- 62 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată că Directiva 2004/38 trebuie interpretată în sensul că, într-o situație în care un cetățean al Uniunii a făcut uz de libertatea sa de circulație deplasându-se și având reședința într-un stat membru, altul

decât cel al cărui resortisant este, în temeiul articolului 7 alineatul (1) sau al articolului 16 alineatul (1) din această directivă, iar ulterior a dobândit cetățenia acestui stat membru, păstrând totodată și cetățenia sa de origine, și, după mai mulți ani, s-a căsătorit cu un resortisant al unui stat terț, cu care continuă să locuiască pe teritoriul statului membru respectiv, acest resortisant nu beneficiază de un drept de ședere derivat în statul membru în discuție în temeiul dispozițiilor directivei menționate. El poate însă să beneficieze de un asemenea drept de ședere în temeiul articolului 21 alineatul (1) TFUE, în condiții care nu trebuie să fie mai stricte decât cele prevăzute de Directiva 2004/38 pentru acordarea dreptului amintit unui resortisant al unui stat terț membru al familiei unui cetățean al Uniunii care și-a exercitat dreptul de liberă circulație stabilindu-se într-un stat membru, altul decât cel al cărui resortisant este.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 63 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

Directiva 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE trebuie interpretată în sensul că, într-o situație în care un cetățean al Uniunii Europene a făcut uz de libertatea sa de circulație deplasându-se și având reședința într-un stat membru, altul decât cel al cărui resortisant este, în temeiul articolului 7 alineatul (1) sau al articolului 16 alineatul (1) din această directivă, iar ulterior a dobândit cetățenia acestui stat membru, păstrând totodată și cetățenia sa de origine, și, după mai mulți ani, s-a căsătorit cu un resortisant al unui stat terț, cu care continuă să locuiască pe teritoriul statului membru respectiv, acest resortisant nu beneficiază de un drept de ședere derivat în statul membru în discuție în temeiul dispozițiilor directivei menționate. El poate însă să beneficieze de un asemenea drept de ședere în temeiul articolului 21 alineatul (1) TFUE, în condiții care nu trebuie să fie mai stricte decât cele prevăzute de Directiva 2004/38 pentru acordarea dreptului amintit unui resortisant al unui stat terț membru al familiei unui cetățean al Uniunii care și-a exercitat dreptul de liberă circulație stabilindu-se într-un stat membru, altul decât cel al cărui resortisant este.

Semnături